

ETISKA REGLER FÖR DANSPEDAGOGER

Helena Lambert och Helene Hurtigh
Danshögskolan 2008

Dessa etiska regler är riktade till danspedagoger som är verksamma inom skolväsendet, högskola och universitet, dansskolor som drivs av studieförbund eller i privat regi. Riktlinjerna är formulerade utifrån författarnas personliga erfarenheter, andra pedagoger och elevers erfarenheter, från gemensamt genomgången litteratur, samt texter läst på fri hand (se bifogad litteraturlista).

De etiska reglerna är avsedda som stöd och hjälpmedel vid ställningstagande och bedömning i olika situationer i danspedagogens yrkesutövning och handlar om att i grunden göra så goda val som möjligt inför de krav och förväntningar som ställs av den enskilda eleven eller elevgruppen, vårdnadshavaren, kollegorna, arbetsplatsen och samhället, i relation till lagar och läroplanerna för utbildning.

De etiska reglerna ska stimulera till diskussion och stärka danspedagogen i reflektion och medvetna handlande. Dessa ska vägleda danspedagogen när denne hamnar i olika intressenters förväntningar och krav. Reglerna kan fungera som en garanti till alla som berörs av danspedagogens yrkesutövning och mötas med omtanke, respekt, sakkunnighet och professionalitet.

De etiska reglerna består av två delar. I den första delen beskrivs allmänna riktlinjer och grundläggande etiska förhållningssätt som skall täcka alla sektorer av danspedagogens yrkesutövning. I den andra delen går vi in på etiska regler i specifika relationer där riktlinjerna är skraddarsyddade för just denna sektor av yrkesutövningen.

Det är vår intention att reglerna med jämna mellanrum revideras och utvecklas allteftersom kollegor och andra berörda parter tar del av dokumentet och bidrar med sina tankar och reflektioner kring etiska ställningstaganden i danspedagogens yrkesutövning.

ALLMÄNNA RIKTLINJER OCH GRUNDLÄGGANDE FÖRHÅLLNINGSSÄTT

Danspedagogen ska sträva att i sin yrkesutövning bemöta elever, kollegor, vårdnashavare och övriga berörda med en demokratisk och solidarisk inställning.

Danspedagogens yrkesutövning skall genomsyras av en uppriktig kommunikation där kärlek, respekt, empati, tålmod, tolerans och ansvarskännande lägger grunden för en god utlärnings- och inlärningsprocess.

De grundläggande demokratiska värdena som det svenska samhället bygger på är inte en gång för alla givna, utan de måste i demokratisk anda förstås, förankras, förklaras, försvaras och utvecklas, varför danspedagogen ska plantera grundläggande värden och tydliggöra värderingar i dansverksamheten.

Danspedagogens människo- och kunskapssyn utgår från att varje människa:

- * har talanger, kunskap och erfarenheter som kan tas till vara
- * är i grunden aktiv och har ett behov av att känna sig uppmärksam, uppskattad och betydelsefull
- * har en självbild som skapas i relationer till andra människor och händelser. Bilden är påverkbar och föränderlig, och att danspedagogen bidrar till att självbildens blir positiv och realistisk
- * har ett ansvar för sina handlingar och sin situation
- * har möjlighet att utvecklas och förändras, samt förstår att kunskapsprocessen fortgår i det livslånga lärandet

Danspedagogen ska vara särskilt observant på grundläggande etiska frågor kring:

Likabehandling

Respekten för människors lika värde står i centrum av yrkesutövandet. Med detta menas att människor skall behandlas med samma respekt oavsett nationalitet, utseende, etnisk tillhörighet, kön, sexuell läggning, religion, livsåskådning, politiska åsikter, social status, ålder, funktionshinder, psykisk eller fysisk förmåga.

Danspedagogen bör motverka aktivt till rasism och nazism och inte uppmuntra till begreppet ”ras”.

Mångfald och breddad rektyrering

Människor är kulturbärare och besitter en unik livserfarenhet. Danspedagogen är i sitt yrkesutövande både kulturbärare och kulturskapare och bör verka för att tillvarata den mångfald av erfarenheter och kunskaper samhällets medborgare tillför.

Danspedagogen bör verka för människans möjlighet att hitta till dansämnet och känna sig välkommen och behövd. Danspedagogen bör regelbundet och metodiskt reflekterat över t.ex. arbetsplatsens informationskanaler

Diskriminering

Danspedagogen ska motverka diskriminering. En diskriminering är en särbehandling som inte ska anses vara sakligt motiverad. Den kan vara ’Indirekt’ – att någon behandlas mindre förmånligt än andra skulle ha behandlats, eller ’Direkt’ – att man tillämpar bestämmelser, kriterier eller annat förfaringsätt som kan framstå som neutralt, men som i praktiken missgynnar personen/-er.

Trakasserier

Danspedagogen ska motverka trakasserier. Med trakasserier menas ett ovälkommet beteende som kränker en människas integritet gällande exempelvis könstillhörighet, utseende, sexuell läggning, social status, begåvningsmässiga funktionshinder, fysisk och psykisk förmåga.

Solidaritet

Danspedagogen ska värna om svaga och utsatta grupper och se en moralisk skyldighet att i sin yrkesutövning ta hänsyn till elevens, kollegans eller annan berörd parts fysiska eller psykiska hälsa i den livssituation som denne befinner sig i.

Jämställdhet

Danspedagogen ska värna om mäns och kvinnors lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter.

Jämlikhet

Danspedagogen ska medverka till att alla människor känner sig ha lika värde, lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Danspedagogen ska främja rättvisa och likabehandling och ägna särskild uppmärksamhet åt att kompensera elevers olika förutsättningar och positiva förmågor, och uppmuntra individen att söka sin egen väg inom danskulturen.

Relation danspedagog och elev/student/deltagare

Danspedagogen:

- ska ha en yrkesmässig relation till sina elever/studenter/deltagare*, gärna vara personlig men inte privat.

*hädanefter endast nämnd som elev men i bemärkelsen även student/deltagare

- ska verbalt och skriftligt vara tydlig med danspedagogikens mål och syften gentemot elever och vårdnadshavaren.

- har rollen som ”elevvårdare”. Elevvård handlar om att eleven ska känna sig uppmärksam, uppskattad, sedd och bekräftad. Danspedagogen ska vårda elevernas välbefinnande och arbeta för ett undervisningsklimat där eleven känner tillit till pedagog och trygghet i elevgruppen.

- ska arbeta för att eleven känner sig positivt inspirerad av dansundervisningen.

- bör ha som ambition att ’se’ och ’tilltala’ varje elev någon gång under varje lektion.

- ska visa eleven respekt gällande elevens självbestämmande, önskemål, behov, val och egna satta gränser, och inte utnyttja sin auktoritet. Danspedagogen skall vara medveten om att dennes intressen och mål kan komma i konflikt med elevernas mål och syften med danslektionerna. Ett arbetsklimat som lämnar plats för och uppmuntrar till saklig dialog, motverkar att missförstånd kan uppstå mellan pedagog och elev.

- ska vara uppmärksam på och är skyldig att vidta åtgärder om det förekommer någon form av diskriminering, trakasserier, särbehandling, kränkning eller brister i sitt beteende inom elevgruppen, pedagog gentemot elev, eller elev gentemot pedagog. Danspedagogen bör i samråd med eleven söka lösningar, och kan ta kontakt med vårdnadshavare eller annan sakkunnig yrkeskompetens. Danspedagogens uppgift blir, med respekt för elevernas integritet, att förmedla mellan berörda parter, aktivt lyssna och informera sig.

I vissa fall kan särbehandling vara berättigad t.ex. om eleven har varit frånvarande från undervisningen p.g.a. sjukdom eller liknande orsak, och behöver extra uppmärksamhet.

- ska i sina handlingar och sitt agerande kunna vidröra eleven genom kroppskontakt (fysisk beröring), utan att beröringen uppfattas av eleven som t.ex. ett sexuellt närmande. Danspedagogens "känslspröt" måste vara väl utvecklade och danspedagogen bör ha förankrat en förståelse hos eleven varför denne vidrör eleven.

- bör vara tydlig, saklig och konstruktiv när denne riktar kritik gentemot eleven. Det är pedagogens skyldighet att se till att eleven förstår innebörden av given information och instruktion. Elever bör t.ex. ges möjlighet att hinna förstå och utföra rörelserna anatomiskt korrekt så att inte onödigt slitage på muskler, leder, ligament förekommer.

- ska undervisa på en nivå så att alla i elevgruppen har möjlighet att tillgodogöra sig materialet. Dansutövandet skall kunna bidra till ökad självkänsla och självförtroende för alla i gruppen. Det förväntas att danspedagogen har kunskap om elevernas/elevgruppers olika inlärningstakt, uppmärksammar och tillvaratar den enskilda elevens olika förutsättningar.

- bör i dialog och samråd med eleven förklara om denne bör flytta till bättre anpassad nivå.

- är skyldig att vidta åtgärder om denne anser att eleven far illa fysiskt eller psykiskt i t.ex. anorexi, bulleми eller dansrelaterade fysiska skador. I frågor som går utanför danspedagogens yrkeskompetens bör denne i samförstånd med eleven och med respekt för elevens integritet rådgöra med kurator, psykolog eller annan sakkunnig yrkesgrupp.

- kan endast med elevens medgivande utlämna uppgifter om eleven, som denne lämnat i förtroende till pedagog.

- är enligt lag skyldig att alltid informera och få skriftliga medgivanden av sina elever och minderårigas vårdnadshavare om denne ingår i informationsmaterial, forskningsrapporter, uppsatser, press eller annan media med bilder, uttalanden, beskrivningar etc.

Relationen danspedagogen och vårdnadshavaren

Samarbetet med vårdnadshavaren ska av danspedagogen främjas. Detta kan ske genom muntlig och skriftlig kommunikation.

Danspedagoger som undervisar minderåriga, ska vara medveten om föräldrarnas ansvar och deras ställföreträdande roll för barnet/ungdomen. Brist på motivation, stökighet m.m. kan vara något som med eftertänksamhet ska diskuteras med föräldrar, utan att barnets integritet kränks. Det kan t.ex. handla om att "lyssna in" elevens/familjens livssituation.

Danspedagogen har som uppgift att tydligt förklara sina syften och mål med undervisningen för vårdnadshavaren, och förklara elevens dansutveckling på ett för vårdnadshavaren förståeligt sätt, diskutera och förankra eventuella beslut.

Elevers dansutveckling, eller beslut som diskuteras mellan danspedagogen och vårdnadshavaren om elevens utveckling (och som kan påverka elevens utveckling i förlängningen) ska av danspedagogen på ett förståeligt sätt för eleven, också diskuteras och förankras hos eleven.

Danspedagogen bör visa hänsyn och respekt för vårdnadshavarnas åsikter, vanor och seder. Vid seder och bruk som inskränker på undervisningen, kan danspedagogen t.ex. ta kontakt med vårdnadshavarna och inleda en respektfull och omsorgsfull diskussion.

Relationen danspedagogen och yrkesrollen

Danspedagogen:

- utbildning, yrke och arbete är en process som pågått och pågår under större delen av danspedagogens liv. För att danspedagogen ska kunna göra väl avvägda val behöver denne kännedom om sig själv, metoder att hantera olika situationer och kunskap om alternativen.
- ska sträva efter att upprätthålla en professionell standard och hög kvalitet, genom att använda sig av metoder i sin undervisning som bygger på vetenskaplig teori och beprövad erfarenhet, och därigenom utveckla sitt professionella kunnande.
- bör reflektera över sin kompetensnivå, sina attityder och värderingar och är skyldig att kontinuerligt och självkritiskt granska och utvärdera sitt arbete.
- arbetar med att tillgodose den enskilda eleven och elevgruppen kunskap om dansteknik, dansprocesser, genre och historik, och bör därför hålla sig á jour med utvecklingen inom både sitt ämne och andra danspedagogers fält vad gäller undervisningsmetoder, förhållningssätt m.m.
- bör ha som ambition att ”se” sina begränsningar och använda insikten som ”tillgång” istället för ”brist”. När eleven t.ex vill söka andra pedagoger eller genrer bör danspedagogen uppmuntra och hjälpa eleven (om eleven vill) att hitta alternativ som genererar till elevens kunskapsprocess, och uttalat eller genom handling tillåta eleven att ”utforska” i stället för att ”gränssätta”.
- bör undervisa medvetet och flexibelt, och den humanistiska värdegrunden bör genomsyra undervisningen oavsett dansteknik.
- bör undvika att ge avkall på undervisningens kvalitet, till förmån för produktivitet och ekonomisk vinning.

Relationen danspedagogen och lagar och läroplaner för utbildning

Danspedagogen bör vara medveten om och känna till de lagar, författningar och läro- och utbildningsplaner som inbegriper pedagogens arbete och därmed påverkar hur arbetet förväntas utföras. Denne bör vara medveten om den demokratiska processen och rätten att påverka, och skyldigheten att ta del av riktlinjer, direktiv och mål i undervisning och organisatoriska frågor.

Genom att danspedagogen har möjlighet att ta ställning angående läroplanens utformning kan denne hålla de etiska principerna levande och vidareutveckla dem genom kontinuerliga diskussioner, samt reflektera över det etiska ställningstagandet i sitt arbete.

De danspedagoger som arbetar i egen regi bör också upprätta och arbeta enligt en ”läroplan” – handlingsplan och policydokument - där mål och syften med verksamheten tydliggörs och där en ”skräddarsydd” etik för verksamheten arbetas fram. Dessa bör genomsyras av en solidarisk och demokratisk strävan, där de etiska förhållningssättet integreras med undervisningen.

Relationen danspedagogen och arbetsplatsen/arbetsgivaren/förvaltningen

Danspedagogen:

- ska medvetet arbeta för att arbetsplatsen har ett etiskt tänkande, liksom ett miljötänkande.
- bör känna ansvar för att danspedagogik är ett kompetensområde på arbetsplatsen, och därför medverka till arbetsgivarens vilja att följa de offentliga lagarna och arbetsplatsens interna förordningar som vill säkerställa

arbetsplatsens kvalitets- och kompetensutveckling genom t.ex. fortbildning, seminarium, möjlighet till deltidstudier etc. Dessa ger danspedagogen möjligheten att utvecklas i sitt yrkesutövande.

- är skyldig att göra arbetsplatsen medveten om frågor som handlar om danspedagogens (och elevernas) arbetsmiljö. Det kan handla om lokalens anpassning till dansundervisningen, ljudvolym, säkerhet e.d.

- har ett ansvar för att organisationen runt undervisningen är tydlig och att information - policys, säkerhetsfrågor, målsättningar, undervisningsmetoder etc. - finns tillgänglig för berörda parter.

- ska personligen och aktivt arbeta för att arbetsplatsen arbetar för jämställdhetsarbete – genom att arbetsplatsen skapar förutsättningar för t.ex. en jämn könsfördelning, jämlik lönepolitik, och att arbetsplatsen anpassas så att både män och kvinnor känner sig bekväma och välkomna att arbeta tillsammans.

- ska arbeta aktivt för att arbetsplatsen ger möjligheten till att kombinera föräldraskap med arbete, och se till att föräldraledighet inte inverkar negativt på löneutveckling och karriärmöjligheter.

Relationen danspedagogen och kollegorna

Danspedagogen:

-ska dela med sig av kunskaper och erfarenheter som kan stimulera till diskussion och utveckling för kollegorna, levandegöra den humanistiska värdegrunden, samt bidra med konstruktiva synpunkter. Danspedagogen ska respektera och i största möjligaste mån ta del och lära av kollegors kunskaper som kan komma till gagn för både den enskilda eleven och elevgruppen.

- ska uppmuntra till ett gemensamt och kollegialt lärande och den gemensamma reflektionen, gärna under en kontinuerlig och planerad tidsrymd. Syftet är att samla kompetens som ska komma så många som möjligt till godo.

- ska medverka till likabehandling mellan kollegor, och vara uppmärksam på positiv eller negativ särbehandling, jämställdhet, jämlikhet o.d. (Se. De grundläggande etiska frågorna s. 2).

- bör inta en yrkesmässig hållning genomsyrad av sekretess, i relationen:

* kollegor - kollegor

* kollegor - vänner

* elever/föräldrar - kollegor

* kollegor - elever/föräldrar

Danspedagoger som iakttar oetiskt beteende hos en kollega ska sträva efter att komma tillrätta med detta beteende genom t.ex. att samtala med kollegan och påpeka beteendet.

Till kollegor som brister i kompetens, i beteende eller lämplighet är danspedagogen skyldig att vidta åtgärder. Dock bör kollegan uppmärksammas och vidtalas med omtanke och respekt för dennes integritet, innan ärendet förs vidare.

Relationen danspedagogen och samhället

Danspedagogen:

- har en viktig roll som kulturbärare och kulturskapare. Tillsammans med dansvärldens administratörer, koreografer, dansare och andra yrkesgrupper som arbetar med dans, är danspedagogerna danskonstens ambassadörer i samhället. Danspedagogen skall eftersträva att danspedagogers kunskaper och kompetens tas till vara i samhället.

- ska vara goda förebilder gällande värdegrund och metodiskt arbete. Danspedagoger som utvecklar sin pedagogik för att aktivt och metodiskt integrera och medvetandegöra värdegrunden i sitt yrkesutövande besitter en kunskap som många sektorer i samhället kan ta del av och lära av t.ex. inom grundskolan.

- som uttalar sig i frågor gällande danskonsten och yrkesutövningen ska inta en sådan hållning att informationen är – och också uppfattas av mottagaren - som saklig och korrekt

- som uttalar sig offentligt i media är skyldig att klargöra om denne uttalar sig som sakkunnig inom sin yrkeskategori, som representant för sin arbetsplats, någon organisation eller i egenskap av privatperson.

LITTERATURFÖRTECKNING

Böcker:

- Collste, G (2002) *Inledning till etiken*. Lund: Studentlitteratur
- Dalai Lama (1999) *Etik för ett nytt millenium*. Richters
- Gren, J (2001) *Etik i pedagogens vardagsarbete*. Stockholm:Liber 2
- Zackari, G & Modigh, F (2000) *Värdegrundsboken*. Danagårds grafiska

Studentuppsatser:

- Hagård, LM (2008) *Etiska problem i dansundervisning*. Danspedagogik på distans HT 08: Danshögskolan i Stockholm
- Hurtigh, H (2008) *Etiska problem i dansundervisning*. Danspedagogik på distans HT 08: Danshögskolan i Stockholm
- Lambert, H (2008) *Etiska problem i dansundervisning*. Danspedagogik på distans HT 08: Danshögskolan i Stockholm

www – dokument:

- Byggsektorns Etiska regler
Tillgänglig: http://www.bygg.org/files/publikationer/0606_etiska_regler.pdf
- Danshögskolan policydokument
Tillgänglig: <http://www.danshogskolan.se/dh/danshogskolan/verksamhetsmal/policydokument.html>
- Etiska regler för press, radio och tv
Tillgänglig: <http://svt.se/content/1/c6/69/94/61/etik.pdf>
- Förbundet Sveriges arbetsterapeuter. *Etisk kod*.
Tillgänglig: <http://www.fsa.akademikerhuset.se/fsa/fsawebny.nsf>
- Gestaltterapeuterna. *Etiska regler för terapeutisk verksamhet*.
Tillgänglig: <http://www.gestaltterapeuterna.se/etisk.html>
- Legitimerade sjukgymnasters Riskförbund. *Etiska regler*.
Tillgänglig: http://www.sjukgymnastforbundet.se/citeCollectionDocuments/Etisk_regler.pdf
- Läkarförbundets etiska regler.
Tillgänglig: <http://www.slf.se/templates/Page.aspx?id=2830>
- Studie- och yrkesvägledarna
Tillgänglig: <http://forening.proventek.net/vagledarna/etiskaregler.html>
- Swedish University Computer Network
Tillgänglig: http://basun.sunet.se/html_docs/info_sunet/etik.html